

A VALENTÍ
GONZÁLEZ RAMÍREZ
HÍPACEN DE SA CORTA
DEL MERCAT D'ANTONS
ASINAT A LA GEL.

NOMÉS PERA L'INICIET
D'UNA FALA DE POMA
A LES 10 ANYS D'EDAT
TORNANT LA CADA
10 TORNELABRES
DE SA CORTA
11 DE JULY DEL 1911

INDEBIDAMENT
DE SA CORTA
DE SA CORTA
DE SA CORTA

Monument a Valentí González, obra de l'escultor Pasqual Boqueta, 2019.
Víctor Benavides. ACIO

CONTRA L'OBLIT, LA MENTIDA I LA IMPUNITAT DEL FRANQUISME I DE LA TRANSICIÓ, L'ACTIVISME DE LA PLATAFORMA PER LA MEMÒRIA DEL PAÍS VALENCIÀ: MONUMENT A VALENTÍN GONZÁLEZ

AGAINST THE OBLIVION, LIE AND IMPUNITY OF FRANCO'S REGIMEN AND TRANSITION, PLATAFORMA PER LA MEMÒRIA DEL PAÍS VALENCIÀ'S ACTIVISM: MEMORIAL TO VALENTÍN GONZÁLEZ

Àngels Lence Guilabert Membre de la Plataforma per la Memòria del País Valencià (PMPV)

RESUM

La Plataforma per la Memòria del País Valencià sorgeix en 2015 per la necessitat de recuperar i divulgar la nostra història recent, robada i manipulada pels vencedors de la sublevació franquista, la impunitat de la qual va quedar institucionalitzada amb la Llei d'Amnistia de 1977, sota l'emparedament de la fal·laç transició i que, a hores d'ara, segueix sense ser reparada. A la plataforma pertanyen persones de molt diferents ideologies unides per l'antifeixisme i la consciència de classe, i un únic fi, la defensa de la nostra memòria. Són tres les seues línies d'actuació: els actes públics, el treball pedagògic, la presentació de propostes i projectes a institucions públiques. La Plataforma organitza concentracions, manifestacions i diverses activitats a fi d'honorar la memòria de les nostres víctimes.

Paraules clau: memòria històrica, crims del franquisme, impunitat, activisme, Valentín González.

RESUMEN

La Plataforma per la Memòria del País Valencià surge en 2015 por la necesidad de recuperar y divulgar la parte de nuestra historia reciente robada y manipulada por los vencedores de la sublevación franquista, cuya impunidad quedó institucionalizada con la Ley de Amnistía de 1977, bajo el amparo de la falaz transición y que, a día de hoy, sigue sin ser reparada. A la plataforma pertenecen personas de muy diferentes ideologías unidas por el antifascismo y la conciencia de clase, y un único fin, la defensa de nuestra memoria. Son tres sus líneas de actuación: los actos públicos, el trabajo pedagógico, la presentación de propuestas y proyectos a instituciones públicas. La Plataforma organiza concentraciones, manifestaciones y diversas actividades con el fin de honrar la memoria de nuestras víctimas.

Palabras clave: memoria histórica, crímenes del franquismo, impunidad, activismo, Valentín González.

ABSTRACT

Plataforma per la Memòria del País Valencià arisa en 2015 by the need to regain and disclose the part of our recent history, stolen and manipulated by the victors of Franco's regime uprising, whose impunity remained institutionalised with the Amnesty Law of 1977, under the auspices of the fallacious transition which, nowadays, remains unrepaired. To the Platform belongs people of many different ideologies linked by the anti-fascism and class consciousness, and a single purpose, the defense of our memory, the memory of the victims. There are three guidelines: public acts, pedagogical work, and the proposal of submissions and projects to public institutions. Among public acts, the Platform arranges gatherings, demonstrations and several activities in order to honour the memory of our victims.

Keywords: historic memory, fascist crimes, impunity, activism, Valentín González.

1. LES FERIDES OBERTES DEL FRANQUISME: PER QUÈ ES TÉ POR DE LA MEMÒRIA?

La Plataforma per la Memòria del País Valencià (PMPV) sorgeix en 2015 per la necessitat de recuperar i divulgar la part de la nostra història recent, robada i manipulada pels vencedors de la sublevació franquista, la impunitat de la qual va quedar institucionalitzada amb la Llei d'Amnistia de 1977, sota l'empara de la fal·laç transició i que, a hores d'ara, segueix sense ser reparada.

Milers de desapareguts i assassinats jauen en les fosses comunes sense culpables. Milers de xiquetes i xiquets furtats entre 1940 i 1990, robatori legitimat per la dictadura i el psiquiatre del Règim, Antonio Vallejo-Nájera amb la seua teoria del *gen rojo*, basada en el perill de contagi als seus descendents, i que va prosseguir en la democràcia a fi de fer negoci, encobrint el seu origen. Milers de dones violades, maltractades, obligades a beure oli de ricí, rapades i passejades en públic, condemnades a la misèria amb els seus fills, viudes o amb el marit en la presó. Elles mateixes amuntegades en presons, passant set, fam, fred i malalties, custodiades per religioses que les vexaven i castigaven amb severitat per l'únic delicte de ser consorts de càrrecs polítics o sindicals, per qüestions ideològiques o simplement per falses denúncies. I perquè eren dones que amb la II República

havien adquirit el dret al vot, al divorci, a treballar i a estudiar lliurement. I això no podia ser, eren massa drets per als quals estaven condemnades, pel seu sexe, a quedar-se a casa per a ser amantíssimes esposes i cuidadores de la llar.

Milers de desapareguts i assassinats jauen en les fosses comunes sense culpables. Milers de xiquetes i xiquets furtats entre 1940 i 1990, robatori legitimat per la dictadura

Crims que diuen que han prescrit i dels quals s'absol els culpables, però que no poden prescriure perquè són contra la Humanitat. No obstant això, les denúncies són imparables i noves demandes es van presentant. Des del Jutjat Federal núm. 1 de Buenos Aires la jutgessa argentina María Servini dirigeix l'única causa en el món contra els crims comesos pel franquisme entre 1939 i 1975. En aquesta línia, la Coordinadora estatal de suport a la Querella Argentina contra Crímenes del Franquismo (CeAQUA) està fent una gran tasca arplegant proves i presentant querelles en els jutjats espanyols. No obstant això, els jutges ignoren la veu de les víctimes contra els torturadors com *Billy el Niño*, els assassins com l'ultradretà Miguel Panadero qui en 1977 va ferir de mort Miquel Grau quan penjava cartells del Nou d'Octubre a Alacant, detingut dos anys després i condemnat a 12 anys de presó però indultat el 1982, l'assassinat en 1979 de Valentín González per un tir de bala de goma que, després d'un juí ambigu i ple d'irregularitats, va traslladar al victimari a una altra destinació o l'assassí Pedro Cuevas *el Ventosa* qui en 1993, ajudat pels seus sequaços, va matar Guillem Agulló, i va complir a penes dos anys de condemna. I tants altres crims que conti-

nuen sense ser jutjats com de lesa humanitat, emparats per la Llei d'Amnistia de 1977 i que els tres partits hereus del règim del 78 (PP, PSOE i C'S) no estan disposats a reformar i que el PSOE no s'atreveix a tocar.

Si bé és cert que s'han impulsat accions per a recuperar la memòria, com ara subvencions que pal·lien en part l'absència d'accions legals directes, les institucions de l'Estat haurien d'actuar d'ofici i no deixar el treball a les famílies, a les associacions memorialistes que moltes vegades, per falta de mitjans, de coneixements o d'informació, perden l'oportunitat de sol·licitar eixes ajudes.

Com reparar tot el dany causat? Com oblidar eixos *tiempos de paz* en els quals es va continuar assassinant impunement? Com tancar les ferides provocades per la venjança del franquisme? Missió impossible, des de 1939 les ferides segueixen obertes. I l'Estat amb la seua contínua invocació a la Transició que ja no ens creiem, l'Església i la seua estreta col·laboració amb el règim franquista, la Monarquia i totes les seues corrupteles, no volen recordar tot açò. Tenen por de la memòria, perquè declarar nul·les les condemnes i sancions dels tribunals dictades durant la guerra o la dictadura per motius polítics o ideològics, seria reconèixer la impunitat mantinguda durant molts anys cap a milers de persones represaliades i condemnar-los a tornar els béns sostrets. Però saben que mentre hi haja represaliats vius, descendents de represaliats o activistes memorialistes, la lluita continuarà, la pressió social s'exercirà sobre els representants polítics. La seua única basa és mantenir lleis obsoletes com la de 1977 o una Llei de Memòria Històrica que no es compleix –ací segueixen els vestigis franquistes en plaques i monuments i fins en el fus horari–, perquè l'Estat és l'únic responsable d'aplicar o no la justícia.

Davant d'aquest fets, des de les associacions memorialistes, hem d'estar alerta, denunciar els crims, els robatoris i totes les irregularitats que moltes vegades les institucions no veuen o no contempen. Per això és important que existisquen grups com la PMPV, siguen de caràcter local o nacional. El 18 de juliol passat unes 31 Associacions Memorialistes i de Víctimes del Franquisme del País Valencià, entre elles la PMPV, Plataforma Associacions Familiars Víctimes del Franquisme de les Fosses Comuns de Paterna i la Plataforma 14 d'abril per la III República, amb les quals la PMPV coordina moltes accions conjuntes, es va presentar a la nova consellera de Participació, Transparència, Cooperació i Qualitat Democràtica, Rosa Pérez Garijo, un plec de reivindicacions consensuades de les quals i segons paraules textuais, la consellera "es marca com a objectiu exhumar tots els represaliats del franquisme que hi ha en fosses comunes".¹

2. LÍNIES D'ACTUACIÓ DE LA PMPV

A la PMPV pertanyen persones de molt diferents ideologies unides per una base comuna, l'antifeixisme i la consciència de classe, i un únic fi, la defensa de la nostra memòria, la memòria de les víctimes. Són tres les seues línies d'actuació: el treball pedagògic, els actes públics, la presentació de propostes i projectes a institucions públiques.

2.1 Treball pedagògic

Contra l'oblit i l'ocultació de la verdadera història, la PMPV lluita des de la pedagogia, impartint xarrades en instituts i en tota mena d'associacions culturals, veïnals i socials de la ciutat de València, amb testimonis directes

1 <https://www.diarilaveu.com/entrevista-perez-garijo-objectiu-exhumar-totes-victimes-del-franquisme-en-fosses-comunes> [consulta 20 juliol 2019].

de víctimes del franquisme, documentals, divulgació dels seus projectes i tot el que contribueix al coneixement de la veritat i recuperació de la memòria històrica.

Xarrada de la PMPV en el Micalet: “Els 5 últims afusellats del franquisme”, 2016.

És essencial que els jòvens coneguen el pasat recent perquè si en sa casa no se'ls ha parlat d'allò que ha ocorregut a Espanya, si en l'escola, l'institut o la universitat tampoc s'ha abordat la nostra història amb sentit crític –les edicions dels llibres d'història l'esquiven–, si ningú els acosta a la veritat, podem dir que la dictadura i els seus successors han aconseguit el seu propòsit: esborrar els seus crims, distorsionar la història, culpabilitzar a innocents.

Les xarrades consisteixen en una presentació de la Plataforma, amb els seus objectius i necessitats i aborden temes com ara la transició, Valentín González, les fosses de Paterna i les dones represaliades pel franquisme. S'han impartit en les associacions El Ventanal, ACOPA, CSA La Llabor de Torrent, Ca Bassot i en la biblioteca Casa de la Reina i en instituts com el d'Abastos, en Ca L'Estudiantat de la Universitat de València.

La PMPV també organitza xarrades en la Societat Coral El Micalet, com per exemple la que va tindre lloc en 2017 per “Els últims afusellats del franquisme” o amb la projecció

del documental argentí “Todos son mis hijos”, presentat per l'associació *Madres de Plaza de Mayo* o la que va impartir Isabel Esteve sobre “La desbandà. Massacre en la carretera de Màlaga-Almeria”.

2.2 Actes públics

Al llarg d'aquests últims anys la Plataforma ha desplegat una important activitat en la lluita per la difusió de la memòria de les víctimes que, a pesar del transcurs de 42 anys de democràcia, continuen esperant justícia i castic per als seus botxins. Entre les seues activitats cal destacar l'acte homenatge anual del 14 d'abril en el Cementeri General de València, acte molt emotiu que mobilitza a centenars de persones. A falta d'un monòlit en honor de les víctimes –una de les tantes reivindicacions presentades a la Conselleria– es col·loca cada any una placa-cartell de vinil recordatòria i es procedeix a la lectura d'un manifest després del qual les persones assistents anomenen una a una a les víctimes alhora que depositen clavells rojos sobre el lloc on es troben les més de 26.000 persones registrades i soterrades a 5 fosses entre 1939 i 1945, amuntegades en forats profunds.

Al llarg d'aquests últims anys

la Plataforma ha desplegat una

important activitat en la lluita per la

difusió de la memòria de les víctimes

Des de 2015 la PMPV organitza la concentració-manifestació en homenatge als cinc últims afusellats pel franquisme el 27 de setembre de 1975 –tres membres del FRAP: José Humberto Baena, José Luis Sánchez Bravo i Ramón García Sanz, i dos membres d'ETA político-militar: Juan Paredes Manot i Ángel Otaegui–, aquests últims anys conjun-

Homenatge a les víctimes del franquisme. Cementeri General de València, 2019.

tament amb el Front Republicà, recorrent un trajecte des de les Torres de Quart a les Torres de Serrans.

La Plataforma està estretament vinculada amb la Plataforma d'Associacions de Familiars de Víctimes del Franquisme de les Fosses Comunes de Paterna i dona suport a totes les exhumacions d'ofici a càrrec de l'Estat i la Comunitat Valenciana i la seua judicialització per crims de lesa humanitat. L'últim divendres de cada mes la PMPV acompanya les famílies en la seua concentració de la Plaça de la Mare de Déu.

2.3 Projectes a institucions públiques. Monument a Valentín González

Són nombrosos els projectes que la PMPV ha presentat a les institucions valencianes, malauradament sense èxit. 2016 va ser un

any de treball intens en el qual la Plataforma va redactar un document a la Conselleria de Justícia criticant l'avantprojecte de Llei de Memòria Democràtica; dos documents a l'Ajuntament, un perquè s'adherira a les ciutats per la memòria amb propostes sobre llocs de memòria, dignes de ser senyalitzats a la ciutat de València i propostes de noms de carrers de dones i un altre, sobre senyalització de les fosses del cementeri; i un document al Departament d'Història Contemporània –sent director Marc Baldó– de la Universitat de València com a projecte de treball per a l'alumnat sobre un estudi de les víctimes directes –assassinades– de les fosses del Cementeri.

Però el projecte en què la PMPV ha pogut treballar intensament aquests tres últims anys ha sigut en el monument a Valentín González que, després de superar molts obstacles, per

Acte a l'IES Abastos amb motiu de la col·locació de la placa "Passatge Valentín González", 2017.

fi va ser col·locat el 25 de juny de 2019, en el mateix emplaçament on va caure, en ocasió del 40 aniversari del seu assassinat.

Valentín González era als seus vint anys bracer de la Colla del Mercat d'Abastos i estava afiliat a la CNT. El 25 de juny de 1979, durant una vaga legal i pacífica, motivada per uns endarreriments aprovats per la delegació del Treball a València, però no aplicats pels proveïdors, estava concentrat amb els seus companys, entre els quals era son pare, en el mateix Mercat. Rodejats per la policia nacional i sense cap motiu, va arribar una orde per a carregar contra els manifestants. Els mateixos policies no la van obeir a l'instant perquè no era necessari. Però increpats per l'oficial al comandament, van carregar sense contemplacions. Els bracers es van refugiar en una de les casetes del mercat, però els pots de fum els van obligar a eixir. Segons eixien, els policies els colpejaven i quan Valentín va veure que pegaven a son pare, es va posar davant i va demanar que cessaren els colps. Un tir de goma a boca de canó li va provocar una parada cardíaca, arribant cadàver a l'hospital.

Aquest assassinat va commocionar València sencera.² Els sindicats van convocar a la vaga

2 SOLBES Rosa Maria, "Valencia se vistió de luto", *Valencia Semanal*, 79 (1979), p. 23-29.

general i van acudir tots a una en una gran manifestació seguida per més de 300.000 persones que van acompanyar el fèretre en solidaritat amb la família davant d'un crim tan atroç, comés durant el govern de la Unió del Centre Democràtic (UCD) sent president Adolfo Suárez i sent alcalde de València el socialista Fernando Martínez Castellano. El llavors governador civil de la província, José Mª Fernández del Río, acabava de ser nomenat i no es trobava a València, però va avalar el relat del seu substitut: *la policía había sido demasiado blanda*.

Per això cada 25 de juny es rendeix homenatge a Valentín González en el lloc del seu assassinat, pintant de blanc la silueta del cos caigut i es procedeix a la lectura d'un manifest per part de la Plataforma i dels discursos de CNT i CGT principalment.

Cada 25 de juny es rendeix homenatge a Valentín González en el lloc del seu assassinat, pintant de blanc la silueta del cos caigut

En el llibret *Valentín González. Dignitat i Memòria, 1979-2014*, editat per la CGT, es pot veure com aquest sindicat ha recordat Valentín en nombrosos actes, siga en xarrades, concentracions o amb la col·locació en 2009 d'una placa commemorativa en la porta del Mercat d'Abastos.³ No obstant això, la seua reivindicació per a canviar el nom de l'IES Abastos pel de Valentín González mai ha sigut atesa.

La PMPV, des de la seua fundació, ha treballat junt amb la família i els sindicats CGT i CNT per mantenir viu el record de Valentín, perquè

3 PÉREZ COLLADO, Antonio, "Valentín González ja és memòria històrica", *Rojo y Negro*, 226 (2009), p. 27.

Inauguració del monument a Valentín. La seua família amb l'escultor Pasqual Boqueta, 2019.

a més de ser víctima de la transició espanyola, representa la lluita obrera que ha de continuar defenent els seus drets, sempre en perill amb els successius governs liberals. Tant de bo hui en dia hi haguera la solidaritat de classe que es va manifestar aquell 25 de juny de 1979. Però eixa consciència s'ha perdut o millor dit, ens l'han arrabassada, igual que la nostra memòria.

La PMPV continuarà reclamant a la direcció de l'institut d'Abastos que canvie el seu domicili de carrer Alberic a Passatge Valentín González, inaugurat el 5 d'abril de 2017 en un acte celebrat en l'IES Abastos amb la col·laboració del seu Departament d'Història, després de concedir l'ajuntament de València el nom de *Valentín González, bracer de la Colla del Mercat d'Abastos* al passatge.

El monument és obra de Pasqual Boqueta, artista plàstic de Carcaixent. Gràcies a la seua

generositat, el cost total ha sigut de 3.000 €, finançat en un 10% per la CGT i en un 90%, a parts iguals, per la PMPV i la CNT.

A l'acte d'inauguració, convocat per la PMPV i la CNT, van acudir centenars de persones. Els pares de Valentín i la resta de familiars estaven emocionats i, encara que el dolor de la pèrdua mai desapareix, se'ls percebia satisfets per veure complit un projecte en memòria de Valentín. Paqui González va llegir un text emotiu pel germà assassinat, Pasqual Boqueta va presentar el monument, la consellera Rosa Pérez va pronunciar el seu primer discurs compromés per la causa memorialista, una representant de la CNT va llançar un discurs anarcosindicalista contundent i la PMPV va llegir un dur manifest sobre què representa el monument i la memòria robada. Ens va acompanyar com sempre la música d'Estrela Roja de Benimaclet i la Colla del

Lectura del manifest de la PMPV en la inauguració del monument.

Micalet, així com la seua muixeranga que fa sentir al poble valencià part essencial de la història que encara queda per contar.

3. CONCLUSIONS

La dictadura i la transició han sabut treballar per a l'oblit. I ho han fet des de les aules, el púlpit, l'exèrcit i les bancades del congrés. Però la lluita contra la desmemòria és ja imparabile i contra la por i l'oblit, la PMPV, de forma independent o en col·laboració amb altres associacions, està compromesa amb la pedagogia de la memòria i amb projectes que van més enllà de l'activisme en manifestacions i concentracions puntuals. Però per a desenterrar la veritat, urgeix l'aplicació i desplegament de la llei 14/2017 de 10 de novembre, la llei de Memòria Democràtica i per a la Convivència de la Comunitat Valenciana. Perquè no és qüestió de recuperació moral, de memòria familiar ni de sentiments: és una obligació política, de raó i justícia. Ni Oblit ni Perdó, Memòria i Justícia.

Els meus agraïments a les companyes Aye, Paqui, Alicia i Isabel, al company Àngel, a l'amic Josep i al meu company Francesc, que m'han donat suport en la proposta d'aquest article.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

PÉREZ COLLADO, Antonio, "Valentín González ja és memòria històrica", *Rojo y Negro*, 226 (2009), p. 27.

SOLBES, Rosa M^a, "Valencia se vistió de luto", *Valencia Semanal*, 79 (1979), p. 23-29 .

"Valentín González. Dignidad y Memoria, 1979-2014", Valencia, Sindicato de Transportes, Comunicaciones y Mar de CGT y Federación Local de Sindicatos de CGT, 2014.